

a II. évsz. során. G. Bersu erődítmény-nyomokat mutatott ki a Bodeni tó mellett. W. Schleiermacher és H. Schönberger I. századi földtábor-nyomokról számoltak be Germania superior limes-én. M. Mirabella-Roberti Pola városfala és kapui új keltezését fejtegette. E beszámoló írója röviden vázolta a hazai limes-kutatás legújabb eredményeit stb.

Az előadások sorozatát öt kirándulás szakította meg. «Sváje a rómaikorban» c. kiállítás tartalmában címétől annyiban tért el, hogy az ókor előzményeit is bemutatta és a középkorig ért el. Az alkalmi kiállításba a magántulajdonban levő emlékeket is belevonták. Tanulságos az Augusta Raurica rommezejénél felépített rómaikori ház, porticus-szal, peristylum-mal, műhelyekkel stb. A ház földszintjének másik felében rendezték be a múzeumi kiállítást, emeleti helyiségeiben pedig a hivatali és könyvtári részleget helyezték el (1954-ben). A helyreállított színházban rendszeresen tartanak szabadtéri előadásokat. Aventicum, a Helvetii fővárosa 5 km hosszú védőfalát és amfiteátrumát rendben tartják. A 90 belső tornyos védőfal, a helyesbített keltezés szerint, a III. évsz.-ban létesülhetett. A falmaradványok konzerválásánál három eljárás figyelemre méltó: helyenként (Tenedo, Zurzach) a kiegészített részeket vörös betonsávval választják el, különítik ki; a falak tetejét félgömb metszetű cementréteggel borítják be, amelyről az ártalmas csapadék leperog, a fal belsejébe szivárgás elkerülésével; működő vagy betonlappal fedik be a falmaradványok tetejét, ferde ráhelyezéssel, az ereszszerű kiugrás az antik faltól eltéríti a csapadékot.

A limes-kongresszust, amely már méltán tekinthető a római provinciális régészet állandósult nemzetközi intézményének, szinte versenyzésszerűen hívták meg az egyes országok képviselői a következő ülészakokra. Végül is határozatot hoztak, hogy 1959-ben az angliai Tyne-New Castle-ban, 1961-ben Jugoszláviában, 1963-ban pedig a «Benelux» államokban rendezik meg a római birodalmi határvédelmi rendszer kutatásáról beszámoló kongresszust.

SZILÁGYI JÁNOS

KAMOSE KIRÁLY ÚJ STÉLÉJE

1954-ben Karnakban Pinodem király szobrának restaurálása során a tőle alig 50 cm-re álló II. Ramses kolosszus talapzatát is át kellett vizsgálni. A munkálatok közben egy 2,2 m magas, 1,1 m széles stélé került napvilágra, mely Kamose király egy feliratát tartalmazza. A hyxosok elleni felszabadító háborút megindító fáraó korának eddig ismert legfontosabb forrása az ún. «Carnarvon tábla», ahol a fáraó uralmat szavai az újbirodalmi nyelv első emlékéét alkotják, témájában bizonyos hasonlóságot mutat az új szöveghez.

A karnaki stélé élénk színekkel, erőteljes kifejezésekkel eseteli az Apophis király ellen vívott harcokat. A háború pusztításai Auarist, Apophis székhelyét is eléri, s Kamose a király feleségét is láthatja, amint palotája ablakában áll. Az egyiptomiak tamerdek zsákmányt ejtenek, s Kamose megtorlásul az Egyiptomnak okozott károkért Auarist teljes elpusztításával fenyegeti meg az ellenséget.

A súlyos helyzetben levő hyxos király erre követet küld a nubiai (Kuš) herceghez. A követet azonban Kamose elfogja, s megtalálja nála Apophis levelét. Az uralkodó ebben elpanaszolja, hogy Kamose megrohanta országát anélkül, hogy ő támadást intézett volna ellene. Emlékezteti a nubiai herceget, hogy ővele is ugyanezt tette. Felszólítja, hogy indítson támadást Kamose ellen, hogy azután feloszthassák Egyiptom városait.

A felirat történeti szempontból érdekes része a győzelem miatt boldog egyiptomiak ujjongó örömeinek leírásával zárul.*

* M. Hammad: Découverte d'une stèle du roi Kamose. (Chronique d'Égypte XXX. N° 59 [1955] 198 skk.)

KÁKOSY LÁSZLÓ

EGY ELHANYAGOLT TUDOMÁNY FEJLŐDÉSE

A berlini múzeum II. századból való két múmiaetikettje (kis fatáblácska, mely az elhunyt nevét és esetleg néhány más adatot tartalmaz) jelenti az első kísérletet arra, hogy egyiptomi szavakat — jelen esetben neveket —, görög betűkkel írjanak át. Ezt követően egyiptomi varázsszövegekhez fűzött glosszák (a Leideni Múzeum és a British Museum papiruszain, továbbá egy horoszkópon a British Museumban, és még egy varázsszövegen